

Het wetsvoorstel beoogt de vraag naar (dure) gefinancierde rechtsbijstand te verminderen door een eerstelijns toetsing in te voeren, waarbij de nadruk ligt op alternatieve oplossingen zoals een geschillencommissie, mediation, of schuldsanering.

Ik heb de volgende bezwaren tegen en kritische kanttekeningen bij deze benadering.

* Door een inhoudelijke eerstelijns toetsing toe te voegen aan de toetsing van de Raad voor Rechtsbijstand, ontstaat een dubbele toetsing. Voorzienbaar is, dat dit een verzwaring van de lasten bij de overheid met zich brengt. Het zal meer geld en meer tijd kosten om te komen tot verlening van een toevoeging. Eigenlijk is deze stelselherziening zoals is beoogd, pas efficiënt wanneer er een fusie plaats vindt tussen het Juridisch Loket en de Raad voor Rechtsbijstand. De rol van deze laatste wordt immers ten minste deels overbodig, terwijl op dit moment wel de meeste kennis en expertise omtrent het stelsel bij de Raad aanwezig is. Dit is inefficiënt.

* Voor het overgrote deel van de zaken die mijn kantoor behandelt (vier advocaten die zaken doen op het gebied van vreemdelingenrecht, arbeidsrecht, huurrecht en algemeen verbintenissenrecht), zijn de in de MvT genoemde alternatieve oplossingen illusoir. Mediation met de overheid is irreëel, omdat er bijna altijd sprake is van een zwart-wit-situatie (wel of geen verblijfsvergunning), en omdat een bestuursorgaan er alles aan doet om precedentwerking te voorkomen. Buiten de regels om water bij de wijn doen, zou tot precedenter kunnen leiden.

* Het is mijn ervaring dat er een grote groep van rechtszoekenden is, die niet of nauwelijks weerbaar is tegen grote instanties, zoals verhuurders, kredietverstrekkers, of commerciële opkopers van vorderingen, bijvoorbeeld in de mobiele telefonie. Hopen op eigen verantwoordelijkheid is bij deze groep hopen tegen beter weten in. Er ontstaat bij deze bedrijven en instellingen steeds meer een 'knijp-en-piep-systeem'. De verhuurder doet geen onderhoud, tenzij er hard en onder dreiging met huurcommissie en kantonrechter geklaagd wordt. Of zelfs dan niet, en dan is een gang naar de rechter de enige remedie. Een groot incassobureau die vorderingen opkoopt van banken of telefoonaanbieders, brengt teveel incassokosten in rekening en profiteert van de grote bulk aan mensen die maar betalen om van het probleem af te zijn. Pas als er een brief van een advocaat komt, wordt de rechtszaak niet doorgezet omdat men dan weet dat er verweer gevoerd gaat worden, en men hoopt op een verstekzaak.

* Met name in huurzaken is het achterstallig groot onderhoud een enorm probleem, in elk geval in Rotterdam en ik veronderstel dat dit in meer grote steden zo zal zijn. Ook woningbouwverenigingen laten op dit gebied heel veel liggen. Dreigen met de rechter of een procedure voeren is heel vaak echt de enige manier om beweging in de zaak te krijgen. Alternatieve oplossingen volstaan hier niet, maar betekenen alleen tijdwinst voor de nalatige verhuurder.

Tot slot nog een tekstuele opmerking: in art. 12c, lid 1, sub c, ontbreekt zo te zien het woordje 'niet' of een andere ontkenningvorm ('geen'). Zoals het er nu staat, wordt rechtsbijstand verleend aan iemand die voor die zaak daadwerkelijk toegang heeft tot andere regelingen of voorzieningen, en dat zal niet bedoeld zijn.